Opłata pocztowa uiszczona gotówką

Cena 50 groszy

ORZECZNICTWO BUCHALTERYJNO-PODATKOWE

TYGODNIK

Prenumerata kwartalna 4 zł. 50 gr.
wraz z przesyłką pocztową
Konto P. K. O. Nr. 22.308
Administracja: Księgarnia Prawnicza
Warszawa, Senatorska 8

REDAKTOR
Dr EMANUEL ISERZON
Adwokat

Nr 15 (113) Warszawa, 8 kwietnia 1939 r. Rok IV

TREŚĆ: str.

Spełniając swój obowiązek obywatelski Wydawnictwo nasze zadeklarowało na Pożyczkę Obrony Przeciwlotniczej zł 1.000.— i jednocześnie złożyło na FON zł 100.—

KAZIMIERZ SOWA
Asystent
Akademii Handlowej w Krakowie

O WŁAŚCIWY MOMENT KSIĘGOWEGO UJAWNIENIA SKONTA

Ministerstwo Skarbu zwróciło się ostatnio do samorządu gospodarczego z prośbą o sprecyzowanie stanowiska w kwestii księgowego odzwierciedlania skont przyznawanych. Ściślej mówiąc zapytywało Mini-

sterstwo o to, *czy poprawną jest procedura, w której przedsiębiorstwo fakturuje dostarczony towar po cenach kredytowych, zaopatruje fakturę w klauzulę: „...w razie zapłaty gotówkowej bonifikujemy... % skonta tj. zł...", mimo, iż nie wie, czy odbiorca istotnie zapłaty gotówkowej dokona* *).

Twierdzę, iż postępwanie takie jest nieprawidłowe.

Uzasadnienie.

Stan faktyczny. Firma N wystawia fakturę, wyceniając w niej dostarczany równocześnie towar według ceny kredytowej, skalkulowanej poprawnie per ultimo przyjętego przez daną firmę w ogólności, czy też w stosunkach z danym klientem — okresu kredytu. Zobowiązanie klienta wynosi tedy:

$$\Sigma_{fa}\ **) = a.\ c_k,\ \text{z tym, iż}\ c_k > c_g$$

gdzie „a" oznacza ilość towaru, c_k — cenę kredytową, c_g — cenę gotówkową. Różnica między c_k i c_g — to odsetki za okres przypuszczalnego kredytu. A więc —

$$c_k = c_g + o\ (\text{gdzie „o" oznacza odsetki}).$$

Ponieważ zaś dostawcy chodzi o to, aby bez jakichkolwiek trudności kontynuować swą działalność gospodarczą, co sprowadza się w praktyce do zapewnienia sobie odpowiedniej ilości środków płynnych (kapitału obrotowego), przeto oferuje on klientowi obniżkę ceny, w wypadku gdy ten nie skorzysta z uwzględnionego w fakturze kredytu. Nie godzi to w kredyt, lecz przerzuca go z dostawcy na bank, jako instytucję bardziej do tego powołaną i przygotowaną. *Skonto jednak jako obniżka ceny, jako zmniejszenie pretensji dostawcy do odbiorcy — ma swe uzasadnie tylko wtedy, gdy pokrycie faktury będzie istotnie gotówkowym,* w sensie jego natychmiastowości (zapłata gotówkowa sensu stricto), względnie gdy dokonane będzie w okresie tzw. respira kasowego, które jest rozmaite w różnych branżach i u różnych kupców (zapłata gotówkowa sensu largo). To trzeba raz ustalić i kupcom wpoić.

Przedsiębiorstwo fakturując towar według ceny kredytowej nie wie, czy z kredytu klient skorzysta, nie wie jednak również, czy dokona zapłaty gotówkowej. Z dwojga złego jednak *lepiej fakturować towar według ceny kredytowej* i tą ceną obciążać odbiorcę, gdyż —

1-o podkreśla się w ten sposób, iż skonto jest premią należną odbiorcy tylko w wypadku gdy dokonana zapłaty natychmiast lub w okresie respira kasowego,

2-o zachowuje się w ten sposób — i to jest najważniejsze — przejrzystość i rzetelność ksiąg.

Że argument drugi jest słuszny i ważki — wykazuję na poniższym przykładzie praktycznym.

---

*) Dostawca księguje przy tym według cen gotówkowych (dop. Redakcji).

**) Suma faktury.

Przykład.

Możliwość A

Firma fakturuje towar po cenach kredytowych, obciąża natomiast odbiorcę za sumę odpowiadającą ewentualnej zapłacie gotówkowej. Ponieważ jednak odbiorca korzysta z kredytu, przeto firma obciąża go dodatkowo za sumę skonta. Dyspozycje księgowe i konto odbiorcy w salda-conti wyglądają wtedy następująco:

Dnia 11/1 *Odbiorcy* („winien") *Towary* („ma")

za naszą fa.... zł 1100.—
— 2 % skonta zł 22.— zł 1078.—

„ 25/1 *Odbiorcy* („winien") *Skonto* („ma")

za 2 % skonta od zł 1100.— zł 22.—

„ 31/1 *Banki* („winien") *Odbiorcy* („ma")

za czek na pokrycie fa zł 1100.—

Salda-conti

winien	Odbiorca X w M.				ma
11/1	za naszą fa	1078.—	31/1	za czek na pokrycie fa	1100.—
25/1	za skonto (fa z 11/1)	22.—			
		1100.—			1100.—

Możliwość B

Firma fakturuje towar po cenach kredytowych, obciążając za tę cenę odbiorcę. Ten ostatni dokonuje zapłaty gotówkowej, przeto zaliczone mu zostaje skonto. Dyspozycje księgowe i konto odbiorcy w salda-konti wyglądać będą w tym wypadku następująco:

Dnia 11/1 *Odbiorcy* („winien") *Towary* („ma")

za naszą fa zł 1.100.—

„ 25/1 *Odbiorcy* („ma")

za pokrycie naszej fa

Banki

za czek odbiorcy zł 1.078.—

Skonto

za 2 % skonta od zł 1.100.— zł 22.— zł 1100.—

Salda-conti

winien Odbiorca X w M. ma

11/1	za naszą fa	1100.—	za pokrycie fa czekiem na B. Zachodni (—2 % sk.)	1100.—

Jeśli porównamy teraz konta odbiorcy w salda-conti w jednym i drugim wypadku, to okaże się, iż jaśniejszy i poprawniejszy obraz zaszłości uwidoczniony jest na koncie drugim. Wiemy bowiem, że najogólniejszy schemat konta w salda-conti brzmi:

winien	ma
obciążenie następuje, gdy kupiec świadczy sam wzgl. powoduje kogoś do świadczenia.	uznanie następuje, gdy partner świadczy na rzecz kupca wzgl. kogoś do tegoż świadczenia powoduje.

Z tego wynikałoby, ze względu na nasz przykład praktyczny, iż w pierwszym wypadku firma wykonała na rzecz odbiorcy X dwa świadczenia, z których jedno opiewało na zł 1.078.—, a drugie na zł 22.—, w drugim zaś wypadku tylko jedno świadczenie opiewające na zł 1.100.— W rzeczywistości zaś w obu wypadkach chodzi o jedno i to takie samo świadczenie. *Prawdziwy obraz jego wytwarza się w salda-conti tylko przy księgowaniu drugim.* Przy księgowaniu pierwszym sam rozszerzam pole rachunkowego błędu, zakładając, iż w razie zapłaty kredytowej dokonam dodatkowego korygującego obciążenia odbiorcy.

Dodać należy przy tym, iż skonto księgowane winno być na koncie „Towarów" bezpośrednio (tam, gdzie opiewa ono na niewielkie sumy) albo na koncie „Skont". *W żadnym razie nie powinno ono być księgowane na koncie „odsetek".* Wprawdzie — ze względu na genezę — skonto to odsetki, tym niemniej ze względu na sposób jego rachunkowej wyceny za odsetki uchodzić nie może.

ORZECZNICTWO W SPRAWACH PODATKOWYCH

103.

DODATEK KOMUNALNY DO PAŃSTWOWEGO PODATKU W B. DZIELNICY PRUSKIEJ A ZMIANA WYMIARU PAŃSTWOWEGO PODATKU DOCHODOWEGO.

Jeżeli wskutek zmiany podstawy wy-

miarowej przez obniżenie dochodu nastąpi zmiana dotychczasowego wymiaru państwowego podatku dochodowego, płatnik na podstawie § 36 ust. 3 i § 37 ust. 3 ustawy o daninach komunalnych z 14 lipca 1893 r. (Zb. Ust. pr. str. 152) ma prawo żądać uchylenia przez zarząd gminy dokonanego już wymiaru dodatku komunalnego, pobieranego samodzielnie przez gminy, i dostosowania wymiaru tego podatku do nowego wymiaru państwowego podatku dochodowego, a żądanie takie musi być traktowane na równi ze sprzeciwami z § 69 wspomnianej ustawy (teza).

NTA, 22 listopada 1938, I. rej. 4541/36.

Z uzasadnienia: Wyrokiem z 19 września 1934 r. Najwyższy Trybunał Administracyjny uchylił orzeczenie Komisji Odwoławczej przy Izbie Skarbowej w Poznaniu z 18 marca 1931 r. dopatrując się wadliwości postępowania w tym, że podatek dochodowy na r. 1930 wymierzono masie spadkowej jako takiej, a nie dwóm spadkobierczyniom — obecnym powódkom—mimo, że objęły one spadek. Zgodnie przeto z art. 89 prawa o Najwyższym Trybunale Administracyjnym (Dz. Ust. poz. 806 z 1932 r.) władza skarbowa obowiązana była dokonać nowego wymiaru państwowego podatku dochodowego w stosunku do każdej z powódek oddzielnie.

W myśl art. 53 ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. Ust. poz. 454 z 1936 r.) w b. Dzielnicy Pruskiej obowiązują w kwestii zależności samodzielnych podatków komunalnych od analogicznych podatków państwowych dotychczasowe przepisy.

Według § 36 ust. 3 ustawy o daninach komunalnych z 14 lipca 1893 r. (Zb. Ust. pr. str. 152) podwyższenie lub obniżenie państwowego podatku dochodowego pociąga za sobą odpowiednią zmianę dodatku komunalnego. Przepis ten w myśl § 37 ust. 3 ma analogiczne zastosowanie także do samoistnych, komunalnych podatków dochodowych.

A ponieważ według ust. 3 § 69 tej ustawy sprzeciwy skierowane przeciwko stawkom państwowego podatku dochodowego —(§ 36) a przy samoistnych podatkach komunalnych (§ 37) przeciwko wysokości *dochodu* ustalonego dla celów państwowego podatku dochodowego są niedopuszczalne, przyjąć należy, że analogia, o której mowa w § 37, ust. 3, sprowadza się do tego, że podwyższenie lub obniżenie *dochodu* podatkowego, ustalonego dla celów podatku państwowego, pociąga za sobą automatycznie zmianę samoistnego komunalnego podatku dochodowego.

Jeżeli przeto wskutek zmiany podstawy wymiarowej przez obniżenie dochodu nastąpi zmiana dotychczasowego wymiaru państwowego podatku dochodowego, wówczas władza komunalna ma ustawowy obowiązek poddać rewizji swój wymiar dodatku komunalnego i dostosować go do zmienionego dochodu podatkowego. Jeżeli zaś władza komunalna obowiązku tego nie dopełni z własnej inicjatywy, podatnik ma prawo żądać, by go dopełniła. Żądanie takie, opierające się na tym, że pierwotnie słuszny wymiar dodatku komunalnego stał się niezgodny z przepisami § 36 ust. 3 i § 37 ust. 3 przez to, że władza skarbowa przy nowym wymiarze podatku państwowego przyjęła inną podstawę wymiarową, musi być traktowane na równi ze sprzeciwem z art. 69. Nietrafnie więc Sąd I instancji to żądanie potraktował, jako sprzeciw przeciwko wymiarowi z 3 listopada 1930 r. i oddalił go z powołaniem się na prawomocność wymiaru.

W tym stanie rzeczy należało uchylić zaczepiony wyrok Sądu I instancji. A ponieważ sprawa nie jest dojrzałą do rozstrzygnięcia, gdyż w aktach sprawy nie znajduje się nowy wymiar państwowego podatku dochodowego za rok 1930, ustalający dochód podatkowy powódek na ten rok, należało w myśl § 99 ustawy o ogólnym zarządzie kraju przekazać sprawę Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu do ponownego rozpatrzenia i orzeczenia także o kosztach postępowania instancji rewizyjnej.

OKÓLNIKI

OKÓLNIK MINISTERSTWA SKARBU Z DNIA 27 LUTEGO 1939 R.
L. D. V. 2044/4/39

w sprawie zwolnienia przedsiębiorstw drobnej sprzedaży wyrobów tytoniowych od obowiązku nabywania świadectw przemysłowych na rok 1939.

(Dz. Urz. Min. Skarbu Nr. 6 z 1939 r. poz. 131)

Na podstawie art. 39 ustawy o państwowym podatku przemysłowym (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 46. poz. 339) w związku z art. 15 ust. (1) ustawy o podatku obrotowym (Dz. U. R. P. z 1938 r. Nr 34, poz. 292) Ministerstwo Skarbu zwalnia z urzędu od obowiązku nabycia świadectw przemysłowych na rok 1939 przedsiębiorstwa zajmujące się — na zasadzie umów zawartych z Polskim Monopolem Tytoniowym, poczynając od dnia 1 marca 1939 r. — wyłącznie drobną sprzedażą wyrobów tytoniowych (tylko konsumentom) na obszarze gmin wiejskich, jeżeli osiągnięta przez nie w roku 1939 prowizja brutto ze sprzedaży tych wyrobów nie przewyższy kwoty 300 zł w stosunku rocznym.

W razie osiągnięcia w roku 1939 prowizji w kwocie wyższej, niż 300 zł w stosunku rocznym, wyżej wymienione przedsiębiorstwa obowiązane będą w terminie do dnia 10 stycznia stycznia 1940 r. nabyć na rok 1939 świadectwa przemysłowe kategorii IV handlowej.

Powyższej ulgi nie wyklucza fakt prowadzenia równoczesnej sprzedaży artykułów niezbędnych do palenia jak np. bibułek, gilz itp.

Dyrektor Departamentu:
(—) Dr Lubowicki

OKOLNIK MINISTERSTWA SKARBU Z DNIA 2 MARCA 1939 R.
L. D. V. 103/4/38

w sprawie zwolnienia od obowiązku prowadzenia prawidłowych ksiąg handlowych komisantów, zajmujących się sprzedażą materiałów pędnych, nafty i produktów naftowych.

(Dz. Urz. Min. Skarbu Nr 6 z 1939 r., poz. 132)

Na podstawie przepisu art. 6 p. 4) ustęp ostatni (zdanie drugie) ustawy o podatku obrotowym (Dz. U. R. P. z 1938 r. Nr 34, poz. 292) Ministerstwo Skarbu zwalnia od ustawowego obowiązku prowadzenia w latach 1939 i 1940 prawidłowych ksiąg handlowych przy równoczesnym uznaniu sprzedaży za komisową:

I. komisantów zajmujących się sprzedażą komisową wyłącznie materiałów pędnych, olejów i smarów samochodowych na tzw. „stacjach benzynowych";

II. komisantów firm: 1) Galicyjskie Towarzystwo Naftowe „Galicja" S. A. we Lwowie, 2) „Gazy Ziemne" Spółka Akcyjna dla Przemysłu Naftowego we Lwowie, 3) „Karpaty" sprzedaż produktów naftowych Spółka z ogr. odp. we Lwowie oraz 4) „Vacuum Oil Company" S. A. w Czechowicach, pow. Bielsko, którzy:

a) zajmują się wyłącznie rozwózkową sprzedażą nafty (na tzw. beczkowozach) bez względu na miejscowość, w której tej sprzedaży dokonywują,

b) zajmują się sprzedażą nafty i produktów naftowych w swych zakładach handlowych, ale znajdujących się jedynie na obszarze województw: białostockiego, wileńskiego, nowogródzkiego, lubelskiego, poleskiego, wołyńskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego.

Obrót podatkowy z komisowej sprzedaży wymienionych powyżej artykułów należy ustalić na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg handlowych komitentów.

Ci spośród wymienionych powyżej w p. II komisantów, którzy poza sprzedażą komisową nafty i produktów naftowych firm: „Galicja", „Gazy Ziemne", „Karpaty" i „Vacuum Oil Company" zajmują się również sprzedażą komisową lub na rachunek własny nafty i produktów naftowych pochodzących od innych firm, nie korzystają z niniejszego zwolnienia.

Jednocześnie, wobec przyjęcia przez firmę „Galicja" obowiązku opłacania za swoich komisantów, zaś przez firmy „Gazy Ziemne", Karpaty" i „Vacuum Oil Company" odpowiedzialności za uiszczenie przez swoich komisantów podatku obrotowego za lata 1939 i 1940 należnego od ich prowizji, obliczanej na podstawie ksiąg handlowych wymienionych firm jako komitentów, Ministerstwo Skarbu, w przypadku nieuiszczenia przez firmę „Galicja" względnie komisantów firm „Gazy Ziemne", „Karpaty" i „Vacuum Oil Company" przedmiotowego podatku, poleca przedstawić wykazy tych zaległości Izbie Skarbowej Grodzkiej w Warszawie, która — po uprzednim porozumieniu się z Ministerstwem Skarbu — przedsięweźmie odpowiednie kroki w celu pobrania tych zaległości od wymienionych firm-komitentów.

Dyrektor Departamentu:
(—) Dr. J. Lubowicki

OKÓLNIK MINISTERSTWA SKARBU Z DNIA 29 GRUDNIA 1938 R.
L. D. V. 8947/1/38

w sprawie zasad opodatkowania katolickich zakonów i zgromadzeń zakonnych.

(Dz. Urz. Min. Skarbu Nr 1 z 1939 r., poz. 22)

(ciąg dalszy)

Reasumując Ministerstwo Skarbu stwierdza, że w świetle powyższych rozważań dochody uzyskiwane przez zakony i zgromadzenia zakonne z dóbr i praw majątkowych są zwolnione od podatku dochodowego w dwóch przypadkach:

1) gdy dochody danego zgromadzenia lub zakonu, jako osoby prawnej, są obracane w całości na cele ogólnej użyteczności, naukowe, oświatowe, kulturalne, dobroczynne i wyznaniowe, wymienione w art. 5 pkt 8 ustawy — wtedy dany zakon lub zgromadzenie zakonne korzysta z całkowitego zwolnienia od podatku dochodowego;

2) gdy dochód z poszczególnego dobra obracany jest zgodnie z art. XV Konkordatu, wyłącznie na celu kultu religijnego w ścisłym tego słowa znaczeniu, a dochody z tego dobra nie przyczyniają się do osobistych dochodów beneficjariuszów — dochód ten wolny jest od podatku dochodowego. Zwolnienie dla dochodu z tego dobra przysługuje zgodnie z Konkordatem nawet wówczas, gdy zakon nie odpowiada wymogom art. 5 pkt 8 ustawy o podatku dochodowym.

C. Podatek od nieruchomości

W myśl art. 2 p. 2 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 stycznia 1936 r.

o podatku od nieruchomości (Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 14) — wolne są od podatku od nieruchomości — „nieruchomości stanowiące własność .... prawnie uznanych związków i gmin wyznaniowych i ich instytucyj, zakładów opiekuńczych oraz instytucyj naukowych, oświatowych i dobroczynnych, jeżeli te nieruchomości lub ich części nie przynoszą dochodu przez wynajęcie lub wydzierżawienie oraz gdy nie są zajęte przez przedsiębiorstwa wymienionych związków i instytucyj".

Zgromadzenia zakonne oraz zakony podpadają pod pojęcie instytucyj prawnie uznanych związków wyznaniowych, tj. instytucyj kościoła rzymsko-katolickiego.

Art. 2 pkt 2 powołanego wyżej dekretu stawia następujące warunki zwolnienia od podatku od nieruchomości:

1) aby nieruchomości stanowiły według obowiązującego prawa własność zakonów i zgromadzeń zakonnych, uznanych przez właściwą władzę kościelną za osoby prawne (moralne) w myśl prawa kanonicznego dekretem erekcyjnym,

2) aby nieruchomości te lub ich części nie przynosiły dochodów przez wynajęcie lub wydzierżawienie oraz

3) aby nie były zajęte przez przedsiębiorstwa zakonów i zgromadzeń zakonnych.

Wszystkie te trzy warunki muszą zachodzić łącznie.

Wynajęcie lub wydzierżawienie nieruchomości w całości wyklucza zastosowanie zwolnienia. Częściowe wynajęcie lub wydzierżawienie nie powoduje obciążenia podatkiem od nieruchomości całego obiektu (nieruchomości), lecz obciążenie podatkiem tylko części wynajętej lub wydzierżawionej.

Pod pojęcie „przedsiębiorstwa" w rozumieniu art. 2 pkt 2 dekretu podpadają pracownie rzemieślnicze, zakłady przemysłowe i zakłady handlowe.

Ani dekret Prezydenta Rzeczypospolitej o podatku od nieruchomości, ani rozporządzenie wykonawcze do tegoż dekretu z dnia 20 kwietnia 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 33, poz. 259) nie podają określenia przedsiębiorstwa.

O ile chodzi o szkoły i internaty należy je uważać jedynie wówczas za przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 2 pkt 2 dekretu o podatku od nieruchomości, gdy prowadzone są z zamiarem osiągnięcia zysku. W tym przypadku nieruchomości lub ich części, zajęte przez szkoły lub internaty, podlegają obowiązkowi opłacania podatku od nieruchomości.

Z ulg w podatku od nieruchomości w płaszczyźnie art. XV Konkordatu korzystają:

1) budynki poświęcone służbie bożej;

2) budynki mieszczące seminaria duchowne;

3) domy przygotowawcze dla zakonników i zakonnic,

4) domy mieszkalne zakonników i zakonnic, składających śluby ubóstwa,

5) inne budynki osób prawnych kościelnych i zakonnych, atoli pod łącznymi warunkami, że dochody z tych budynków są przeznaczone na cele kultu religijnego w ścisłym tego słowa znaczeniu i nie przyczyniają się do dochodów osobistych beneficjariuszów.

Zwolnienia z art. XV Konkordatu, podane pod 1)—4). pokrywają się ze zwolnieniami, przewidzianymi w art. 2 pkt 2 dekretu. Tylko zwolnienia, podane pod 5), oparte na przepisie art. XV Konkordatu jako „lex specialis" są szersze od zwolnień ustawowych. A więc nieruchomości, stanowiące własność osób prawnych kościelnych i zakonnych, korzystają z wymienionego pod 5) zwolnienia z art. XV Konkordatu, o ile dochody z każdej poszczególnej nieruchomości, będącej jednostką podatkową, odpowia-

dają warunkom w tymże przepisie przewidzianym (wyroki NTA: z 4/X. 1933 r. L. Rej. 8778/31 oraz z dnia 12.V. 1938 r. L. Rej. 5947/36).

Wedle wyroku NTA z dnia 30 maja 1938 r. L. Rej. 900/36 (ok. Min. Sk. z dnia 11 sierpnia 1938 r. LDV 20719/3/38) samo należenie nieruchomości do seminarium duchownego nie jest dostatecznym warunkiem wolności podatkowwej przewidzianej w art. XV Konkordatu, bowiem przepis ten określa przedmioty zwolnień podatkowych wg. ich celu wzgl. przeznaczenia a nie osobę właściciela.

Pozostaje jeszcze do rozstrzygnięcia sprawa nie wyjaśniona w art. XV Konkordatu, czy budynki zajęte jedynie w części na cele podane pod 1) do 4) również korzystają ze zwolnienia od podatku od nieruchomości biorąc pod uwagę intencję stron układających się oraz stosując interpretację art. 2 pkt 2 dekretu o podatku od nieruchomości, należy przyjść do wniosku, że części nieruchomości zajęte na wyżej wskazane cele, również ze zwolnienia korzystają.

(cdn.)

KRONIKA PODATKOWA

Pismo Izby Skarbowej w Łodzi w sprawie księgowości

Izba Skarbowa w Łodzi rozesłała do zarządów osób prawnych swego okręgu następujące pismo:

W toku badania ksiąg handlowych Izba Skarbowa w Łodzi stwierdziła:

1) że niektóre firmy przemysłu włókienniczego nie uwidaczniają należycie w swych księgach handlowych *przebiegu wszystkich operacji kupna bawełny*, ograniczając się wyłącznie do zaksięgowania zawartej transakcji dopiero z chwilą otrzymania na skład bawełny od zagranicznego dostawcy.

Ponieważ zawarcie kontraktu na zakup bawełny powoduje dla kontrahentów powstanie określonych praw i obowiązków, *a więc jest zdarzeniem gospodarczym i czynnością handlową*, które to fakty — w myśl zasad prawidłowej księgowości kupieckiej — winny znaleźć swój właściwy wyraz w księgach handlowych odnośnych przedsiębiorstw, Izba Skarbowa zwraca uwagę na konieczność takiego ujmowania w księgach handlowych zapisów buchalteryjnych, by wszelkie zmiany w stanie i rodzaju majątku i zobowiązań przedsiębiorstwa, wynikające z przebiegu i realizacji transakcji kupna bawełny, znalazły we właściwym czasie należyty wyraz.

W związku z tym Izba Skarbowa zawiadamia, że w wypadku, gdy poszczególne fazy takich czynności kupieckich, powodujące zmiany w składnikach aktywów i pasywów przedsiębiorstwa, nie będą należycie odtwarzane w księgach handlowych i bilansach firm, Izba Skarbowa będzie zmuszona takie księgi handlowe uznawać, jako nieprawidłowe bądź nawet — w zależności od stanu faktycznego—jako nierzetelne.

2) Izba Skarbowa stwierdziła ponadto, że jeszcze znaczna ilość przedsiębiorstw prowadzących księgi handlowe, nie posiada zaprowadzonej *ilościowej kontroli produkcji i sprzedaży towarów*. bądź też kontrolę taką prowadzi w sposób niedostateczny.

Ponieważ rachunkowość kupiecka winna być prowadzona w ten sposób, by dokładnie ujawniała stan majątku i interesów handlowych przedsiębiorstwa (art. 54 KH), przeto niezbędne jest prowadzenie omawianej kontroli i to w ta-

ki sposób, aby obejmowała ona *ruch surowców, półfabrykatów i towarów gotowych w poszczególnych fazach produkcji i obrotu,* przy czym przy zmianie w pewnej fazie produkcji jednego rodzaju jednostki miary na inną (np. kg. na m.) okoliczność ta winna znaleźć w kontroli ilościowej swój wyraz przez odpowiedni zapis. Izba Skarbowa nadmienia przy tym, że w wypadku gdy—mimo możliwości—Spółka kontroli ilościowej nie będzie posiadała i prowadziła, księgi handlowe nie będą mogły być uznane za prawidłowe, jako nie odpowiadające przepisom art. 54 KH.

3) O ile chodzi o sposób udokumentowania zapisów, zawartych w księgach handlowych, to Izba Skarbowa zauważa, że w myśl stałego orzecznictwa NTA, prawidłowe księgi handlowe *muszą być oparte na dowodach i brak całkowity lub częściowy dowodów na wpisy książkowe uzasadnia dostatecznie uznanie ksiąg handlowych za nieprawidłowe.* Na uzasadnienie więc wnoszonych do ksiąg handlowych zapisów firmy winny posiadać dowody zewnętrzne np. w formie umów, faktur, korespondencji, rozliczeń, pokwitowań itp.

W wypadkach gdy uzyskanie zewnętrznego dowodu jest oczywiście niemożliwe jak np. przy przesłaniu towaru z oddziału do oddziału tego samego przedsiębiorstwa, Spółka winna posiadać *wewnętrzny, miarodajnie sporządzony dowód.* Dowód ten podpisany bądź cyfrowany przez osoby upoważnione winien zawierać opis czynności, podlegającej zaksięgowaniu, nazwy rachunków obciążanych i kredytowanych, datę wystawienia oraz określenie ilości (wg rodzajów i wartości).

4) Przepisy § 14. Rozporządzenia Wykonawczego do ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. U. R. P. Nr 40, poz. 301/36) przewiduje *prowadzenie tabel amortyzacyjnych* przez płatników, którzy w myśl obowiązujących przepisów są obowiązani do prowadzenia prawidłowych ksiąg handlowych. Ponieważ jeszcze dotychczas nie wszystkie osoby prawne, podpadające pod ten przepis, zaprowadziły tabele amortyzacyjne, przeto Izba Skarbowa *wzywa do bezzwłocznego zaprowadzenia tych tabel* i podaje, że na podstawie § 14 pkt. 7 powołanego Rozporządzenia Wykonawczego żądać będzie przedstawiania szczegółowej tabeli amortyzacyjnej, obejmującej odpisy amortyzacyjne za poszczególne lata dla poszczególnych obiektów majątkowych.

Izba Skarbowa uważa przy tym za wskazane zalecić przeprowadzenie w dziennikach w pozycjach zamknięcia roku operacyjnego, bądź w pozycjach rozdziału zysku bilansowego — nie kwot ryczałtowych odpisów z tytułu zużycia wszystkich, podlegających różnym stawkom amortyzacyjnym obiektów, czy praw majątkowych (Debet rk Strat i Zysków = Credit rk Amortyzacji zł 100.000), lecz kwoty odpisów z tytułu zużycia *poszczególnych grup przedmiotów,* czy praw majątkowych, podpadających pod jedną stopę procentową amortyzacyjną, z podaniem tej stopy oraz wartości bilansowej grupy przedmiotów amortyzowanych.

p. o. Kierownika Oddziału
(J. Nawrocki).

PORADNIA

229. *Abonent B. L.*

1. Zagadnieniu księgowania zakupu poświęciliśmy w OBP wiele miejsca. Nasze stanowisko zostało określone w nr 49 z 1938 r. (str. 779 i n.).

2. Ob. OBP, 1939, nr 13, odpow. nr

212 p. 1. Przy sprzedaży franco miejsce zamieszkania odbiorcy, dostawca nie może potrącić z obrotu podatkowego kosztów przewozu.

3. Ob. OBP, 1938, odpow. nr 500, p. 4.

4. **Wydanie weksli na poczet komornego należy zaksięgować** od razu, a nie dopiero z chwilą wykupienia tych weksli.

230. *Zet—Em, Łódź.*

Wobec tego, że codzienną dostawę pieczywa księguje się w specjalnej książeczce, dopuszczalne jest księgowanie sprzedaży w łącznych sumach tygodniowych, choćby nawet dany tydzień obejmował koniec jednego i początek następnego miesiąca.

231. *Abonent z Łodzi M. K.*

Według orzeczenia SN z 1.4.1935 r., 1 k. 60/35, OPA, poz. 1355, sprzedaż jakiegokolwiek towaru, prowadzona stale, lecz bez posiadania zakładu handlowego, nie podpada pod pojęcie handlu towarowego. Opisany przez Pana **proceder polega na tym, że po uzyskaniu na podstawie próbek i wzorów zamówienia na pewną ilość (kilka) metrów materiału, kupuje Pan taki materiał i dostarcza zamawiającemu, nie utrzymując przy tym zakładu handlowego.** Ponieważ tego rodzaju proceder, jako niepołączony z żadną organizacją, nie stanowi przedsiębiorstwa (por. OBP, 1937, str. 391), lecz szczególne zajęcie przemysłowe, niewymienione w taryfie, należy uznać, że w świetle cytowanego wyżej wyroku SN nie zachodzi obowiązek wykupienia świadectwa przemysłowego. Gdyby jednak należało przyjąć istnienie przedsiębiorstwa, to w takim przypadku o kategorii świadectwa decydowałaby wysokość obrotu, zgodnie z § 87 rozp. wyk. do ustawy o pod. przem. (przy obrocie do 20.000 zł rocznie — IV kat., przy obrocie do 100.000 zł — III kat. handl. itd.).

232. *X—45.*

W myśl art. 621 Kod. Post. Cyw. **sąd może nakazać wyjawienie majątku, jeżeli egzekucja z ruchomości okazała się bezskuteczną.** Bez znaczenia jest natomiast posiadanie przez dłużnika innego majątku, a w szczególności wierzytelności hipotecznych.

233. *K. L. Białystok.*

Obroty, uzyskane przez **przedsiębiorstwo instalacji urządzeń centralnego ogrzewania, kanalizacyjnych itp.,** podlegają w 1939 r. opodatkowaniu **wg stawki 3%** (art. 7, p. 10 ustawy o pod. obr.).

234. *Elib.*

1. Wg ustawy o ulgach dla nowzniesionych budowli z 1933 r., która ma zastowanie w Pańskim przypadku, nowowybudowany budynek fabryczny jest zwolniony na okres 15 lat od podatków od nieruchomości i budynkowych oraz od wszelkiego rodzaju podatków i opłat, dla których podstawą wymiaru są podatki od nieruchomości lub budynkowe, z wyjątkiem opłat przewidzianych w art. 19 i 31 ustawy z dn. 10 grudnia 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych (art. 1 cyt. ustawy). Dochód z takiego budynku nie jest wolny od podatku dochodowego (art. 2). Zresztą **ewentualnego dochodu (czynszu) z budynku fabrycznego, używanego przez jego właściciela do celów przemysłowych, nie bierze się w rachubę ani przy obliczaniu dochodu, ani przy obliczaniu odnośnych kosztów produkcji**

(art. 16 ustawy o pod. doch.).

Ponieważ część budynku stanowić będzie mieszkanie właściciela, służy mu prawo potrącenia z dochodu takiej części sum zużytych z **dochodu** na budowę, jaka odpowiada stosunkowi kubatury użytkowej części mieszkalnej budynku do kubatury użytkowej całego budynku (§ 8 p. 3 rozp. wykon. do cyt. ustawy).

2. **Budynek fabryczny wybudowany przez właściciela z własnych funduszów należy zapisać na dobro rku Kapitału (obciążając rk Nieruchomości).**

3. Jak wynika z cytow. wyżej w p. 1. przepisu art. 16 ustawy o pod. doch., jest obojętne pod kątem widzenia wyników, czy nieruchomość będzie zaksięgowana jako część składowa przedsiębiorstwa czy też nie.

4. **Stopa amortyzacji budynków fabrycznych murowanych** wynosi **w zasadzie** 3%, zaś przy drewnianych — 6% (§ 14 rozp. wyk. do ustawy o pod. dochodowym).

235. *B. K. J.*

Za dochód z uposażeń uważa się również wynagrodzenie w naturze (art. 20 ustawy o pod. doch.), a więc w szczególności także **wartość mieszkania służbowego.** Por. wyrok NTA z 23.5. 1932, l. rej. 2324/29, Hasf. poz. 168: "Otrzymanie mieszkania służbowego w zamian dodatku mieszkaniowego nie może być uważana za otrymanie mieszkania bezpłatnego". W myśl okólnika Min. Skarbu z 11.6.1927, LDPO 3811/II, „wartość wynagrodzeń w naturze tudzież wartość czynszową mieszkań służbowych ustalają corocznie władze skarbowe i ustalenia te podają do wiadomości służbodawców, celem stosowania przy obliczeniu podatku." Poza tym ob. OBP, 1939, str, 53, odpow. nr 40 p. 1.

236. *Radomianin 1.*

1. Ponieważ **w chwili wysłania wagonu kopalniaków, nie wie Pan, jaka część tego towaru zostanie zakupiona przez odbiorcę, który zgodnie z umową ma prawo wyboru,** nie można już w chwili wysłania towaru **księgować** go jako sprzedanego. Wystarczy zatem w tym momencie zapisać wysyłkę w książce pomocniczej, aby **dopiero w miarę otrzymywania od odbiorcy zawiadomień o nabyciu poszczególnych części towaru (przez niego lub za jego pośrednictwem przez osoby trzecie) dokonywać odpowiednich wpisów do ksiąg zasadniczych** (por. OBP, 1939, str. 14, odpow. nr 15 p. 2).

2. Koszty przewozu powinny być w księgach wykazane—nawet jeśli są wyłożone za nabywcę. Kto płaci za przewóz w Pańskim przypadku?

237. *E. K. Horodziej.*

1. Jeżeli zbiór rachunków nie ma tworzyć księgi (Dziennika Sprzedaży), numerowanie ich nie jest konieczne.

2. **Straty na cielętach, padłych wśród roku w handlu bydłem, należy księgować** na specjalnym rku, prowadzonym w ciągu całego roku (pod nazwą np. „Straty na padłych zwierzętach" lub tp.), przenosząc przy zamykaniu ksiąg saldo z tego rku ua rk Strat i Zysków.

3. Sporządzenie bilansu spółki jawnej na dzień wstąpienia lub wystąpienia jednego ze spólników może być potrzebne w związku z rozrachunkami między nimi, natomiast **nie jest wskazane ze względów księgowych.**

238. *Stały prenumerator, Białystok.*

1. Poza przytoczonymi w OBP, 1937, str. 118 — 119, 71 nie ma zasadniczych wyroków późniejszych w interesującej Ich kwestii.

2. Ob. OBP, 1939, str. 176, odpow. 155.

3. W myśl art. 163 § 1 Kod. Handl., **gdy spólnik pokrywa swój udział w spółce (z ogr. odp.) wkładami niepieniężnymi,** „wówczas osobę spólnika, przedmiot wkładu (aportu) oraz ilość i wysokość przyznanych wzamian udziałów należy wymienić w umowie spółki."

Ustawa nie wymaga udowodnienia przez spólnika wartości aportów. Aby zapobiec ewent. nadużyciom, stanowi art. 176 § 1 KH, że **„jeżeli wkłady niepieniężne (aporty) były przyjęte po cenie nadmiernie wygórowanej w stosunku do rzeczywistej ich wartości w chwili zawarcia umowy spółki,** w razie niewypłacalności spółki przed upływem trzech lat od zarejestrowania, spólnik, który wniósł taki wkład, oraz członkowie zarządu, którzy, znając ten stan rzeczy, zgłosili spółkę do rejestru, obowiązani są solidarnie wyrównać spółce brakującą wartość."

4. Wzór tabeli amortyzacyjnej, przytoczony w OBP, 1937, str. 73, nie został urzędowo zmieniony. Tabela może być sporządzona również na luźnych arkuszach (ponumerowanych).

239. *G. W.*

1. Niedopuszczalne jest prowadzenie przedsiębiorstwa spółki jawnej pod nazwiskiem jednego tylko spólnika. Należy zgłosić pozostałych spólników do rejestru handlowego przy równoczesnej zmianie firmy.

Należy również uzyskać odpowiednią adnotację w urzędzie skarbowym na świadectwie przemysłowym.

2. Śmierć spólnika powoduje rozwiązanie spółki jawnej (art. 112 Kod. Handl.), jeśli umowa spółki nie stanowi inaczej. Spadkobiercy zmarłego spólnika mogą jednak w umowie z pozostałymi spólnikami postanowić inaczej, a mianowicie, że prawa, jakie miał zmarły spólnik, służyć będą bądź wszystkim spadkobiercom, bądź tylko niektórym z nich. **Za podstawę do rozliczenia ze spadkobiercami przyjąć należy osobny bilans, sporządzony pozaksięgowo na dzień śmierci i uwzględniający wartość majątku spółkowego (również idealnego, pozaksięgowego) dla przedsiębiorstwa** (art. 120 Kod. Handl.).

3. Jeżeli nie zachodzi potrzeba ustalenia wartości udziału zmarłego spólnika, sporządzenie specjalnego (pozaksięgowego) bilansu na dzień jego śmierci jest potrzebne dla celów wymiaru podatku od spadku.

240. *C. Grab. Krasnobród.*

1. Straty, poniesione w jednym przedsiębiorstwie, podlegają potrąceniu z dochodów, osiągniętych z innych źródeł (art. 9 ustawy o pod. doch.). Nie ma racji, aby przepisu tego nie stosować do strat przedsiębiorstwa budowlanego. Jednakże strata, poniesiona z tytułu udziału w spółce z ogr. odp., nie podlega potrąceniu od dochodów osoby fizycznej, uzyskanych z innych źródeł (NTA, l. rej. 2019/32, OPA poz. 1006).

2. Odpowiedzi nasze OBP, 1938, nr 717 p. 1 i 731 p. 4 zrozumiał Pan dobrze.

3. Naszym zdaniem, **strata na wierzytelnościach przedawnionych jest potrącalna.** Można zatem stratą z tego tytułu obciążyć Rk Strat i Zysków.

4. Dochód z akcyj jest wolny od podatku dochodowego (ustawa z 9.4.1938., DURP, nr 26, poz. 326, OBP, 1938, str. 367). Natomiast procenty z listów zastawnych podlegają temu podatkowi (art. 19 ustawy o pod. doch.).

5. Wydatek na umorzenie długów (art. 8 p. 2 ustawy o pod. doch.) nie ma nic wspólnego ze stratą, wynikłą wskutek przedawnienia. Art. 8 p. 2 ma na myśli nie stratę **wierzyciela,** lecz wydatek poniesiony przez **dłużnika** celem spłacenia długu. Chodzi, oczywiście, o dług, który został zaciągnięty nie jako koszt

osiągnięcia, zachowania lub zabezpieczenia przychodów (art. 6 cyt. ustawy), lecz w związku z powiększeniem lub ulepszeniem źródła dochodu (art. 8 p. 1).

241. *Stały czytelnik Jot-Ha.*

Opłatę na rzecz Funduszu Pracy, przypadającą od stałych wynagrodzeń za najemną pracę (DURP, 1933, poz. 163, art. 15) obowiązane się uiszczać również te osoby, które na własne żądanie zostały zwolnione od obowiązku ubezpieczenia na mocy art. 6 Rozp. o ubezp. prac. um.

242. *B. H. J.*

1. Nakaz władzy jest momentem obojętnym przy kwalifikacji kosztów remontu pod kątem widzenia potrącalności przy ustaleniu dochodu podatkowego.

2. **Dla kwalifikacji remontu może mieć znaczenie okoliczność, że dokonywa go nowonabywca budynku** (bezpośrednio po nabyciu, czy też w ciągu następnych kilku lat). Decyduje bowiem, czy chodzi o wydatek na powiększenie lub ulepszenie źródła dochodu, czy też na utrzymanie jego sprawności na dawnym poziomie (NTA, l. rej. 3649/30, OPA, 1933, poz. 503). **Jeżeli nowonabywca nabył dom w stanie, wymagającym remontu, poniesione przezeń wydatki na doprowadzenie domu do odpowiadającego przeznaczeniu stanu używalności mają cechy wydatków na ulepszenie źródła dochodu.**

243. *T. S. W. Borysław.*

Stanowisko władzy skarbowej jest oparte na wyraźnym przepisie art. 10 p. 2 ustawy o pod. doch. Ustawa ta bynajmniej nie usprawiedliwia twierdzenia o niedopuszczalności kilkakrotnego opodatkowania tych samych dochodów **u różnych osób.** Pewne ograniczenia w tym kierunku wprowadziła nowela z 1938 r. do cyt. ustawy (OBP, 1938, str. 367).

244. *Podatek obrotowy.*

1. **Nie ma podstaw do wyłączenia z obrotu podatkowego odsetek, pobranych przy sprzedaży „na raty wzgl. na weksle" tytułem „zwrotu kosztów finansowania".** Tylko **odsetki prolongacyjne** podlegają wyłączeniu, zgodnie z art. 5 ust. 4 ustawy o pod. obrot. (OBP, 1938, str. 398.

2. **Prowizja udzielona przez odbiorcę personelowi dostawcy nie** stanowi u dostawcy obrotu podatkowego, chociażby pokrywała się z bonifikatą, potrąconą przez odbiorcę ze względu na tę prowizję. Co do warunków potrącenia bonifikaty zob. art. 5 ust. 4 cyt. ustawy (p. 1).

Z obrotu dostawcy nie podlegają natomiast wyłączeniu koszty, poniesione za dostawcę przez odbiorcę i potrącone prez tego ostatniego przy obliczeniu należności.

245. *Wdzięczny abonent.*

Ob. OBP, 1939, str. 177 odpow. 156. Należało wyraźnie **spisać na straty wartość licencji, która okazała się bezużyteczną.** Nieprawidłowość, której dopuszczono się przez pominięcie tego zapisu, nie może jednak obecnie uzasadnić wznowienia postępowania wymiarowego, zakończonego prawomocnym orzeczeniem, opartym na księgach.

246. *Spółka firmowa.*

Koszty utrzymania auta, używanego przez spólnika dla swoich potrzeb (nie dla celów przedsiębiorstwa), nie mogą być potrącone z jego dochodu. — Natomiast służy mu prawo do zmniejszenia wymiaru pod. doch. za rok pod. 1939 o 20 % ceny samochodu, zakupionego w 1938 r. (ob. w tym przedmiocie art. 39 i 40 ustawy o ulgach inwestycyjnych, OBP, 1938, str. 364, oraz § 77 rozp. wyk. OBP, 1939 r. str. 200).

247. *Staves, Lwów.*

Według okólnika Min. Skarbu z 30.4 1931 r. LDV 3825/4/31 **„przesyłki drzewa, wysyłane na imię gdańskich firm ekspedycyjnych i eksportowych, również korzystają z uwolnienia od podatku przemysłowego od obrotu w ra-**

zie udowodnienia w sposób niewątpliwy, że przedsiębiorstwa te wyeksportowały nadesłane transporty za granicę. W tym wypadku gdańskie firmy eksportowe i ekspedycyjne winny wystawić zaświadczenie, iż otrzymane transporty rzeczywiście zostały załadowane na statek i wywiezione poza polskie granice celne. Zaświadczenia takie winny zawierać numery otrzymanych wagonów ze wskazaniem ilości i rodzaju materiału drzewnego, datę otrzymania wagonu oraz datę załadowania na statek". Okólnik ten nie stracił na aktualności w związku z wejściem w życie od 1.1.1939 r. ustawy o podatku obrotowym i musi znaleźć odpowiednie zastosowanie do sprzedaży eksportowej, dokonywanej na rachunek krajowego przedsiębiorstwa eksportowego, również zwolnionej od podatku obrotowego w myśl art. 3 p. 8 cyt. ustawy (por. nasz artykuł OBP, 1938, str. 344 i n. i pismo Ministerstwa Skarbu z d. 19.3 1938 tamże przytoczone).

248. *K. K.*

Na podstawie świadectwa dla przedsiębiorstwa przemysłowego nie można sprzedawać surowców, zakupionych przez nie do przerobu. Również według ustawy o opłatach rejestracyjnych od przedsiębiorstw i zajęć, która wejdzie w życie z dn. 1.1.1940 r., przedsiębiorstwo przemysłowe będzie mogło, nie wykupując osobnej karty rejestracyjnej, sprzedawać (z ograniczeniem co do miejsca sprzedaży) tylko wyroby własnej produkcji (art. 6 cyt. ustawy; OBP, 1938, str. 477).

249. *Gorliwy czytelnik nr 8.*

1—2. Księgowanie i sprostowanie omyłki nie budzi zastrzeżeń.

3. **Księga towarowa** służy do szczegółowej kontroli zapasów i obrotu towarów. Otwiera się w niej osobny rachunek dla każdego towaru, stanowiącego przedmiot obrotu handlowego lub produkcji danego przedsiębiorstwa. Zamiast księgi towarowej można rozbić w księdze głównej rachunek towarów (lub gotowych wyrobów) na kilka rachunków dla poszczególnych towarów (jeżeli nie jest ich zbyt wiele). Dotyczy to zwłaszcza księgowości młyna. — **Księga składowa lub magazynowa** służy do kontroli ilościowej surowców, wzgl. gotowych produktów. Wobec istniejącego obowiązku prowadzenia przez młyn księgi obrachunkowej na podstawie przepisów o opłatach od mąki i kaszy, która to księga umożliwia ilościową kontrolę zboża i przetworów mącznych, prowadzenie księgi magazynowej uważamy za zbędne.

4. Zob. artykuły pt. „Koszty własne", w OBP, 1938, str. 473 i n.

5. Zapisów na rkach „mąki", „otrąb" itd. można dokonywać dopiero po otrzymaniu tych produktów z przemiału.

6. Przy zeznaniu dochodu poniżej 1500 zł nie zachodzi obowiązek wpłacenia zaliczki na pod. doch.

250. *Inż. E. R. Lwów.*

Stan faktyczny. Urzędnicy Pana urzędujący stale w lokalu Jego przedstawiciela handlowego w Warszawie (samodzielnego kupca wykupującego świadectwo przemysłowe), zbierają dla Pana zamówienia, wystawiają rachunki, dokonywują inkasa itp. Czy zachodzi dla Pana obowiązek wykupienia dla tej organizacji odrębnego świadectwa przemysłowego?

Opisana organizacja ma wszystkie cechy odrębnego przedsiębiorstwa — filii przedsiębiorstwa głównego. Stąd—obowiązek wykupienia świadectwa przemysłowego na imię Pana, niezależnie od analogicznego obowiązku Jego przedstawiciela handlowego.

Skorowidz rzeczowy

---

*) O—oznacza: dział „Orzecznictwo", Ok—dział „Okólniki", P—dział „Poradnia"

**) Liczby oznaczają stronice.

Wydawca: Józef Filip Hoppenfeld — Księgarnia Prawnicza, Warszawa, Senatorska 8.

Redakcja: Warszawa, Zielna 12 m. 7, tel. 245-31

Administracja: Warszawa, Senatorska 8, tel. 516-50

Konto P. K. O. 22.308—Poczt. konto rozrachunkowe Nr. 176—Rękopisów nie zwraca się

Prenumerata wraz z przesyłką zł. 1.50 miesięcz., 4.50 kwart., 9.— półrocz., 18 rocznie

Ceny ogłoszeń: 1 str. zł. 200—$^1/_2$ str. zł. 100—$^1/_4$ str. zł. 50—$^1/_8$ str. zł. 25

Redaktor Dr. Emanuel Iserzon Drukarnia Wydawnicza, Warszawa, Kacza 15